

ČASOPIS STIŠKE GIMNAZIJE
Iskrice mladosti

Dolgo že obstaja stiška gimnazija, že kar štirideset let, in skoraj tako dolgo, od šolskega leta 1956/57, izhaja z večjimi ali manjšimi prekinitvami šolsko glasilo »Iskre«. V knjižnici hranijo še rokopisne izvode prvih števil gimnazijskih »Isker«. Družboslovci so sicer nadaljevali tradicijo, vendar so glasila izdajali pod različnimi »modnimi« imeni. Vsaka nova skupina ustvarjalcev poskuša najprej spremeniti ime glasila. Predvsem iščejo angleška imena, čeprav je čas dokazal, da so kratkega veka. Tako smo letos spet pristali pri »Iskriceh«. Dali smo jim ljubkavalno ime, saj so naše »dete«.

Kulturno življenje na naši šoli nekaj časa ni bilo preveč pestro. Deloval je pevski zbor, ki je edini vztrajal, nekaj časa je uspešno nastopala recitacijska skupina pa tudi gledališki krožek je vsako leto uprizoril kakšno igro. Prišli pa so težki časi časi nenehnega spreminjanja šolskih programov, pouk v turnusih, časovna, prostorska in denarna stiska in zanimanje za kulturo je upadlo. Učenci imamo malo časa za učenje, še manj za zabavo, vendar ga najbolj vztrajni poiščemo tudi za izvenšolske dejavnosti. Vedno se najde kdo, ki bi ga podprl in sodeloval z njim. Mnogi veliko govorijo, pa nič ne naredijo.

Tudi te zgodbe poznamo. Letos pa se je urednica šolskega glasila vrnila s seminarja za urejanje šolskih časopisov vsa navdušena, polna idej in zamisli. Skupaj s prijateljicami, ki jih je prepričala in pridobila za delo, je dosegla, da se je premaknilo...

Pred novim letom je izšla prva številka z domiselno oblikovanim koledarjem kot prilogo. Papir je dala šola, fotokopiranje pa so omogočili v IMP-ju. S to delovno organizacijo šola že dolgo in plodno sodeluje. »Iskrice« so bile deležne kritike in pohvale. Vsebinsko ni več tako toga, samo literarna, kot je bila doslej. Velik poudarek smo namenili razvedrilnemu in poučnemu delu. Uvedli smo humor, križanke, ki jih sestavijo naše sošolke tudi horoskop je njihovo delo, zanimive so ankete, več je glasbe, športa. Poučen je bil obisk dveh dijakinj pri ginekologu, predstavili smo delo prostovoljcev za pomoč socialni službi.

Na dan smrti J. Jurčiča, 4. marca, je dan naše šole. Pisatelja, po katerem šola nosi ime, smo se spomnili s krajšo proslavo in priredili razstavo svojih likovnih in fotografskih izdelkov. Vedeli smo, da več učencev naše šole slika in razmišljali smo, zakaj ne bi svojih del pokazali. Povabili smo tudi slikarja gospoda Stefana Horvata in učiteljico likovnega pouka z OŠ gospo Majdo Rajner, da bi se z mladimi likovniki pogovorili in jima svetovala.

MELITA GARVAS
KARMEN ZUPANČIČ
TATJANA STROJAN

*Tiho so zrasle ovire v učenju
uzivamo kdaj so se polastile odbojstva
o dotični svojih polovaj
Vetike kavičke stave so
ko sem ptica in čakau
ua plet ob uvarshi vode
bitnega uauie
u ile zbudijo
v prazno iskatej
odbojav
v podobe
davašufpa due*

*Med kavičkami stlačiti
potekuciu pred uapcio stauo
pred cvek vode,
ki poki po starih stenah*

*zajauicu vodo
poki uui prek prstov
56t drobuh kapijic
s smiu kaviuciu
zapoj najlepšo pesem stvarstva
Hlad, prevajate ulaj teta,
skutna puščave
postave čaščuje življenja.*

*Kalor edcu izuuet kaviuov suu,
pripravljeua ostali tu za večiu*

*Dilekcepanova jabačica
30.8.1990
KATJA MIHAIŠ*

JURČIČEVA ZBIRKA

Pred izidom štirih knjig sodobnih domačih piscev

Sreča je na strani pogumnih. Ta rek naj velja tudi za **d. o. o. MONDENA**, ki se je v teh za podjetništvo tveganih, po svoje pa vznemirljivih časih, odločila za izdajanje knjig, in to ne za izdajanje cenenih pogrošnih knjig, pač pa za serijo leposlovnih knjig sodobnih domačih avtorjev. Tako je Grosuplje dobilo založbo, kar je nemara še en zidak k njegovi urbanizaciji oziroma k bogatjenju njegove kulturne podobe.

Založba Mondena si je svoj knjižni program zastavila

Promocija Pravljič za odrasle

Na kulturni praznik, 8. februarja, je Slovenska demokratična zveza Grosuplje organizirala predstavitev nove knjige **Vida Ambrožiča: Pravljič za odrasle**. Predstavitev je bila na Osnovni šoli Ferda Vesela v Šentvidu pri Stični. Na prireditvi so poleg **J. Müllerja**, ki je spregovoril nekaj besed o kulturi ter o Vidu Ambrožiču kot pesniku, sodelovali pesnikov posinovljenec in založnik, **g. Gordan Ambrožič**, ki je predstavil očetovo življenjsko pot ter prebral dve pravljici za odrasle, napisani v preprostem, ljudskem, vendar oblikovno zanimivem jeziku. Izpovedna os knjige je vitalna moč in življenjska iznajdljivost preprostega človeka. Knjigo Pravljič za odrasle je bogato ilustrirala **Meta Sever**, ki se je tudi udeležila prireditve, uvodni besedi pa sta napisali **prof. Anica Mahnič** in **mag. Marija Stanonik**. **G. Tomaž Vesel** je predstavil krajši recital Ambrožičevih pesmi. -rb

v obliki knjižne zbirke, ki se bo po največjem pisatelju grosupeljske krajine imenovala »Jurčičeva zbirka«. Že ime samo kaže, da bo zbirka obsegala predvsem prozna dela, predvsem romane, sicer pa tudi zbirke izvornih novel in pesmi, pri čemer naj bi ta dela bila predvsem bralna, se pravi sveže, tekoče in privlačno napisana (kakor je za okus svoje dobe pisal Jurčič), dostopna širokemu krogu bralstva, obenem pa naj bi zadostovala merilom sodobne literarne kritike.

Izbor prvih štirih knjig »Jurčičeve zbirke« - ki naj bi bila tradicionalna, se pravi izhajala vsako leto - tem merilom zadostuje, kar nam kažejo tudi odlomki iz ocen naših najvidnejših literarnih kritikov, ki so knjige brali v rokopisu.

Dr. Taras Kermauner je o romanu **Gorana Gluviča »Navadna pripoved o jezem Janeszu«** (izhajal je tudi v Delu) zapisal: »Občinstvo se bo zabavalo, ko bo prebralo dogodivščine zmedenega fanta, sprtega z oblastmi, policijo, zdravniki, starši, znanci... Gluvič je napisal odlično delo...»

Igor Bratož o zbirki proznih tekstov **Iva Ferbežarja »Kdo me je videl«**: »Če bi se kdo kdaj odločil sestaviti antologijo minimalističnih pripovednih intervencij v podalpskih krajih, mu lahko že zdaj prišepnemo, da brez katere od Ferbežarjevih črtic vsekakor ne bo šlo.«

Tone Vrhovnik o romanu **Tuga Zaletela »Umri stoje ali zgodovina ti bo hvaležna«**: »Kolikor je Zaletelu v intenzivnosti in barvitosti težko najti na Slovenskem sodruhu po kompoziciji, je resnično žal, da se roman tako hitro konča...«

Peter Kolšek o pesniški zbirki **Željka Kozinca »Pot podob«**: »... nevsiljivo srečanje osebnosti in nadindividualne skušnjaje; v obeh primerih gre za rojstvo deziluzije. To vzajemno ubeseditve intime in zgodovine je slovenska poezija zmogla le v najbolj izpostavljenih časih.«

»Jurčičeva zbirka« že ob svoji napovedi vzbuja pozornost v slovenski literarni javnosti. V prodaji bo v začetku aprila. Dotlej jo lahko naročite v prednaročilu. (oc)

NAROČILNICA

Podpisani _____

Naslov _____

Pošta _____

nepreključno naročam izvodov Jurčičeve zbirke. Plačal bom (ustrezno podčrtajte):

- v enkratnem znesku 1.000,00 din ob prejemu 4 knjig
- v treh obrokih po 400,00 din.

Naročilnico pošljite na naslov ZALOŽBA MONDENA, Levstikova 7, 61290 Grosuplje.

MAKS FURIJAN (4)

Kruh je dišal že na daljavo

rele plinske svetilke. Kočije pa so se mi zdele strašno imenitne. Pa v dolge obleke opravljene meščanke.

Vdinjal sem se za vajuca Nemcu, ki je imel leseno žago in mizarstvo delavnico. Prodajal je pohištvo. Za Hochnegerja se je pisal in ni znal besede slovensko. Podpisal sem pogodbo, da ostanem pri njem tri leta in pol, da bi se izučil za mizarstvo pomočnika. Pet vajenčkov nas je bilo, vsi skupaj smo stanovali nad mizarstvo delavnico. Za nas je skrbel mizarjeva žena, ki nam je tudi kuhala. A nas je najraje hranila kar s fižolom in starim konjskim mesom. Včasih je tako smrdelo, da še lačni nismo mogli jesti. Na petsto metrov sem lahko zavohal kruh, kadar smo vozili pohištvo po Koroški cesti. Kako sem ga pogrešal!

Kaj je rekel na moj beg oče? Nič. Z mačeho in otroki je sicer živel v Mariboru, a kakih posebnih stikov nisva imela. On je meni zameril, da nisem hotel za šolarja, jaz njemu, da me ni dal šolat za učitelja. »Prav, naj se znajde, kot ve in zna!« sta sklenila z mačeho in tako je ostalo. Nisem zahajal tja, kaj bi hodil, če me ne marajo? Trmast sem bil kot osel in osliček je še danes moja maskota.

Bil sem več lačen kot sit in pozimi me je zeblo, saj sem hodil le v tanki obleki, brez plašča pa v čevljih, ki sem jih prinesel še iz Benedikta. Najboljše je bilo poleti, ko je bilo na okoliških njivah dovolj pridel-

kov. Rabutali smo repo, najrajši pa smo imeli krompir, pečen v žerjavici. Pozneje je bilo lažje, ko smo vajenci že smeli iz lesenih odpadkov delati pručke in jih prodajati. Tako smo na Slomškovem trgu zaslužili za kruh, včasih pa tudi za klobaso.

Gledališče, kakšno čudo!

Pručke sem delal do leta 1920. Toda že 1919 se je zgodilo nekaj zame zelo usodnega: bil sem na otvoritveni predstavi slovenskega gledališča. Igrali so »Tugomerja«, bil je veličasten, zgodovinski dogodek za Slovence v nemčurkem Mariboru. Zato tudi ni čudno, da je imel Hinko Nučič tolikšne težave, preden se je slovensko gledališče lahko rodilo. Bilo je v isti stavbi, kjer je danes Slovensko narodno gledališče.

Ko sem šel gledat »Tugomerja«, sem prvič prestopil prag gledališča. Predstavo sem seveda gledal na stojišču, kako bi tudi drugače. Kakšno navdušenje je bilo med publiko! Po predstavi sem stal zunaj in opazoval odhajajoče igralce. Zdelo se mi je, da to niso navadni ljudje.

Nekoč sem se poskušal brez karte prikrasti na stojišče, pa me je biljeter brnil ven. Pozneje, ko sem bil sam igralec v tem istem gledališču, se mi je večkrat opravičil, češ, kako pa sem mogel vedeti, kaj bo iz vas! Karta za stojišče je bila 3 dinarje, toliko sem si prihranil, kadar sem le mogel. Obsla-

me je prva strast - v gledališču, na odru se je dogajalo vse tisto, kar sem si tolikokrat slikal iz knjig, ki sem jih požiral. In tako sem mu na koncu zapisal dušo.

Prvič na odru

Običajno vsakega igralca vprašajo, kdaj je prvič stopil na oder. Še dobro pomnim - bilo je 20. januarja 1920, pri amaterjih v Narodnem domu so frančiškani dajali nabožne igre. V Svetem Vidu je glavno vlogo igral Pino Mlakar, jaz pa sem bil rimski vojak, ki je preganjal svetnike. To je bil torej moj prvi javni nastop. Pa kakšen težave sem imel zardi tega z mojstrom! Nič mi ne boš ponoči okoli dirjal, podnevi pa ne bo kaj prida od tebe, je kričal. Kdo bo pa zjutraj zakuril delavnico! In so začeli zaklepati plot, da ne bi mogel zdoma. Pa kaj - sem ga pač neštokrat preplezal. Počasi sem se dogovoril tudi z nočnim čuvajem. Dajal sem mu cigarete in tobak in mu govoril, da hodim zvečer v šolo, ne lumpat. Pa mi ni verjel. »Imaš punco, kaj?« se je smejal moji »šoli«. A ko sem po predstavi prišel domov, mi je le odprla vrata. Bila sva velika prijatelja.

Enaindvajsetega leta je Hinko Nučič z Viko Podgorsko zapustil slovensko gledališče v Mariboru in odšel v Zagreb. To je bil za mariborsko gledališče hud udarec. Takrat se je Milan Skrbinšek, velik igralec in gledališki pedagog, odločil, da razpiše igralsko šolo. Igral-

cev ni bilo dovolj, potrebovali so mlade ljudi. Spomnim se, kot bi bilo včeraj - 18. avgusta 1921 je bila avdicija.

Bila je nedelja. Zbralo se nas je kakih štirideset. Pozdravljali smo se med seboj in se ogledovali. Sram me je bilo ponošene tanke obleke in krampastih čevljev. Kako bom vozil? Sprejemni izpit smo opravljali na praznem odru; v dvorani je sedela komisija s Skrbinškom na čelu. Ko sem stopil na oder, so moji hribovski čevlji tako zatopotali v odmevajočo praznino, da je člane komisije posilil smeh. Kakšno tremo mi je vtil! Po drugi plati pa je podžgal tudi moje trmo. Le počakajte, da odrecitiram, kar sem pripravil, sem se zarotil sam pri sebi. Za knjige nisem imel denarja, pa sem se naučil na izust novo, zelo udarno pesem Etbina Kristana, ki je bila nekaj dni prej izšla v časopisu. Povedal sem jo, kot sem jo globoko v sebi občutil. Nihče več se ni smejal.

»Sprejeti ste. Hvala,« mi je ob koncu zadovoljno pokimal

Milan Skrbinšek. Le kaj več bi si še bil mogel želeti?!

Igralska šola je trajala dve leti. Na koncu nas je ostalo le še deset ali dvanajst, drugi niso zdržali. Šola je stala 50 dinarjev na mesec in te sem moral seveda zaslužiti. Pozneje, ko sem že smel statirati na odru, je šlo dosti lažje. Med nami so bili Bratko Kreft, Franjo Smerdu, Pavla Udovičeva. Zvečer, ko ni bilo predstave, smo imeli vaje v mali dvorani nad odrom. Milan Skrbinšek je izredno ljubil Cankarja. Veliko nam je predaval o njem in študirali smo njegova dela.

Med delom sem končal obrtno nadaljevalno šolo. Ne, za zabavo nisem imel prav nobenega časa, pa naj si je stari nočni čuvaj mislil kakorkoli že. Poleg tega sem iskal službo pri drugih mojstrih mizarjih, vendar brez uspeha. S starim Hochnegerjem sva si bila kar naprej v laseh. Zavohal je v meni levo usmerjenega Slovence, kar je bilo zagotovo tisto, kar mu je najmanj dišalo.

(dalje prihodnjič)

Pod isto streho, izpod katere ga je nekoč brnil biljeter na cesto, ker ni imel karte, je skoraj šest desetletij pozneje dobil najvišje priznanje, ki ga Slovenija daje svojim igralcem, zlati Boršnikov prstan, od katerega se nikoli ne loči.